

*Let's
create*
Norrköping

Framtidens innovativa boende #2

Juryutlåtande för marktilldelningstävling för kvarteret Ankan
inom Inre hamnen, Norrköping kommun, mars 2023

Kvarteret Ankan

Norrköpings kommun bjöd i september 2022 in till markanvisningstävling för innovativa bostäder inom kvarteret Ankan i stadsdelen Inre hamnen, Norrköping. Tävligen är delfinansierad av innovationsmyndigheten Vinnova, och har arrangerats i samarbete med Sveriges Arkitekter, Chalmers Tekniska Högskola och Högskolan i Halmstad.

Bakgrunden till tävligen är ett behov av att utveckla innovativa lösningar för att möta hållbarhetskraven i arkitektur och byggande när Norrköping växer. För att möta samtidens utmaningar behöver kommunen också bli en drivande aktör i en lokal omställning till ett hållbart byggande.

Inlämnade förslag

Vid tävlingstidens slut 17 november 2022, hade sex förslag lämnats in och godkänts för bedömning av juryn:

- Boost
- Hemmahamn
- Pekingankan
- Ramverk
- Urban Oasis
- Växa tillsammans

Tävlingsjury

Tävlingsförslag har bedömts av en jury bestående av följande sju (7) personer:

Karin Milles, arkitekt SARIMSA, stadsarkitekt, Samhällsbyggnadskontoret (SHBK)

Henrik Haugness, exploateringschef, SHBK

Martin Heidesjö, planeringsarkitekt FPRIMSA, tävlingsansvarig, SHBK

Roland Nitz, arkitekt SARIMSA, bygglovsarkitekt, SHBK

Maria Danestig, energistrateg, SHBK

Ludmilla Larsson, arkitekt SARIMSA, Brunnerberg Forshed

Morgan Andersson, arkitekt SARIMSA och adjungerad professor, Göteborgs Stad och Chalmers

Tävlingsfunktionär tillika juryns sekreterare har varit

Daniella Aman, exploateringsingenjör, SHBK

Juryns bedömning och utlåtande

Juryn har enhälligt utsett en vinnare samt rangordnat övriga inkomna förslag. Juryns utlåtande är en rekommendation inför erbjudande om marktilldelning efter erforderliga politiska beslut.

Tävlingsprocessen inklusive juryns bedömning av förslagen har följts av en grupp forskare vid Chalmers och Halmstads Högskola:

Christian Koch, professor vid Centrum för innovations-, entreprenörskaps- och lärandeforskning, Halmstad Högskola

Anna Braide, tekniklektor vid Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik, CTH

Magnus Rönn, docent vid Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik, CTH

Publicering

Tävlingsjuryns utlåtande publiceras i samband med att tävlingens resultat offentliggjorts. Sveriges Arkitekter och arrangören äger rätt att publicera samtliga tävlingsresultat på sina hemsidor samt i tidningen Arkitekten.

Bedömningskriterier

Juryn har under tre möten granskat och bedömt förslagen utifrån de kriterier som, utan inbördes ordning eller viktning, legat till grund för tävlingen samt utifrån de krav och önskemål som ställdes i programmet.

Tävlingsförslagen har utvärderas med utgångspunkt från två olika slag av bedömningskriterier. Dels kriterier som har en hög grad av mätbarhet uttryckt i siffervärden. Det gäller för energianvändning, klimatavtryck och överkomlig hyra. Dels bedömbara kriterier som utmynnar i värdeomdömen. Så är fallet för social hållbarhet, arkitektonisk kvalitet, innovationer, cirkulära processer och utvecklingsbarhet.

Förslagen har bedömts genom en sammanvägning av åtta (8) kriterier:

a) Arkitektonisk kvalitet

- hög kvalitet i gestaltning av bostadshus, detaljutformning, materialval och färgsättning
- Platsens möjligheter och tillvaratagande av kvaliteter i omgivningen.

b) Energianvändning

Smarta lösningar som producerar mer förnybar energi är vad som används under året.

c) Klimatavtryck

- Minimering av utsläpp av CO₂ i arkitektur och byggande

d) Cirkulära processer

- Cirkulära processer i arkitektur och byggande
- Design för demontering, återbruk, återanvändning.

e) Social hållbarhet

- Flexibla bostäder som fungerar för en mångfald av hushåll/familjer som växer och krymper över tid
- Gestaltningen av bostadshus, lokaler/rum, grönytor och gårdar för social hållbarhet och mångfald i området.

f) Överkomlig slutkostnad

g) Innovationer

- Hur kommer kreativitet och nytänkande till uttryck i förslaget och dess designprocess?
- I vilken grad innehar förslaget innovativa lösningar?

h) Utvecklingsbarhet

I vilken grad kan förslaget vidareutvecklas utan att förlora centrala kvaliteter med hänsyn till funktion och genomförbarhet?

Juryns sammanfattning av tävlingen

I denna öppna tävling visar inkomna tävlingsbidrag att utmaningarna för innovativa klimatsmarta bostäder är stora, men definitivt inte onåbara utan istället uppfattar juryn att det finns goda förutsättningar att dagens och framtidens bostadsbyggnation blir mycket mer klimatsmart än tidigare. Juryn konstaterar att de sex inlämnade förslagen angripit förutsättningarna i tävlingsuppgiften på olika sätt och i varierande grad svarat mot de intentioner och den målbild som finns.

Juryn har haft att bedöma hur förslagen svarar på bedömningskriterierna och ge en samlad bedömning. Det är ett brett spektrum som förslagsställarna haft att förhålla sig till och designteamerna har engagerat tagit sig an tävlingsuppgiften.

Kvarteret Ankans läge med en mer representativ framsida mot Norra Promenaden, diagonalen och den triangulära platsen och mindre formellt mot övriga gator, var en viktig del i tävlingsuppgiften.

Juryns bedömning är att förslagen visar på ganska olika förhållningssätt, med de modesta förslagen Urban Oasis, Pekingankan och Hemmahamn, medan förslagen Boost, Växa tillsammans och framförallt Ramverk som ger varje gata en egen karaktär.

Det viktiga målet att klara 40 % lägre CO2-utsläpp av referensvärdet (siffra) för flerbostadshus klarar förslagen Hemmahamn och Ramverk med god marginal. Övriga förslag klarar målet, men avviker inte lika mycket. Vissa klimatberäkningar har gjorts med Boverkets generiska klimatdata. Detta betyder att med en uppdaterad beräkning bör klimatpåverkan minska betydligt.

Förslagen utgår från olika energikoncept med bergvärme, fjärrvärme kompletterat med solenergi. Målet att producera mer energi än vad som används, har visat sig svårt att uppfylla, vilket juryn bedömer beror på kvarterets grundförutsättningar med hög exploateringsgrad, vilket i sin tur innebär att takytan för energiproduktion inte är tillräcklig. Juryn bedömer att med ett vanligt stads kvarter med dagens solcellsprodukter, kräver antingen lägre exploateringsgrad (mindre yta som behöver energi), solceller med bättre verkningsgrad eller att även fasader används för produktion.

Målet att främja cirkulära processer avspeglas i två olika förhållningssätt, återbruk av material, och i användande av material med lågt klimatavtryck som kan demonteras och återvinnas. Förslagen Hemmahamn och Ramverk redovisar välstuderade processer för återbruk.

För målet social hållbarhet fokuserar alla förslag i olika utsträckning på hur bottenplan kan bidra med gemensamma funktioner och kommersiella lokaler, för de boende och stadsmiljön. Arkitektonisk utformning och placering inom kvarteret har stor betydelse för hur framgångsrikt ett visst förslag uppfattas. Förslagen

Ramverk och Hemmahamn sticker ut, både gemensamma och kommersiella lokaler bedöms bidra starkt till stadsmiljöns attraktivitet.

Den enskilda bostaden, dess flexibilitet och bostadstyper och -storlekar har också betydelse för sociala värden. Förslagen Boost, Urban Oas och i viss mån Hemmahamn uppvisar genomtänkta enskilda bostäder som i sig bidrar till social hållbarhet, plus att dessa förslag på olika sätt visar flexibilitet i utformning och förändring av bostäderna. I förslagen Växa tillsammans och Boost berikas kvarteret av trygghetsboende medan Hemmahamn har ett kollektivboende.

Målet överkomlig slutkostnad för boende, att alla förslag visar, att en slutkostnad kan erbjudas, som är jämförbar med en genomsnittlig slutkostnad för nyproduktion i Sverige.

Tävlingen visar på innovativa förslag på klimatsmarta, socialt hållbara bostäder till ungefär samma kostnad som vanliga bostäder. Det övergripande syftet med markanvisningstävlingen - att tänka klimatsmarta lösningar i tidigt skede verkar ha uppfyllts och metoden anses därmed bidra till klimatnytta.

Juryns beslut

Efter avslutad bedömning har juryn kommit fram till att Ramverk är det förslag som mest övertygande förenar arkitektonisk kvalitet och de högt ställda målen i tävlingen och rekommenderar förslaget för fortsatt bearbetning och genomförande.

Förslaget Ramverk är ett spännande koncept med viktig utgångspunkt i återbruk, med en stark egen karaktär.

För att den klimatpåverkan som beräknats ska bli så låg krävs att dessa eller klimatmässigt likvärdiga lösningar implementeras i kommande skeden i projektet.

Det krävs en stor ödmjukhet kring återbruk. Branschen står inför en enorm resa inom detta område, vilket ställer krav i fortsatt process, men inte desto mindre viktigt att just återbruk får bli en bärande utgångspunkt i utvecklingen av innovativa klimatsmarta bostäder.

Karin Milles

Henrik Haugness

Morgan Andersson

Ludmilla Larsson

Maria Danestig

Roland Nitz

Martin Heidesjö

Ramverk - Juryns val

Förslagsställare:

Preservia,
Kian Properties AB,
Moelven Byggmodul AB,
Kaminsky Arkitektur,
Mareld landskapsarkitekter

Med ett kraftfullt sammanhållet uttryck möter byggelsen den lilla platsen vid Norra Promenaden och bjuder in med dess sockelväning med butikslokaler och bokaler, inskjutna från fasadliv för att tillföra en

semiprivat del, här möblerad med till exempel en bänk. Varje sida av kvarteret har en egen karaktär med omsorgsfullt bearbetade volymer och i bottenplanet tillför olika typer av funktioner också ett eget förhållande till gatan och det offentliga rummet.

Förslaget visar att klimatavtrycket klaras med råge. Ett stort fokus i förslaget är på cirkulärt byggande med återbruk av material. Detta återspeglas i arkitekturen med en välstuderad process för återbruk av plåt till fasadpartier och plåtkassetter (ramverk) som fylls med stora återbrukade fönsterpartier. Dock med ett tillägg att det hade varit än mer övertygande om idén om plåtkassetten som möjlig att fylla med olika sorters

fönster och fasadmaterial, också visuellt hade presenterats med det som utgångspunkt.

Förslaget visar på en smart volymhantering som utnyttjar platsen mot varje väderstreck och mot varje angränsande bebyggelsestruktur på ett specifikt sätt

- Kraftfullt och storslaget mot norr och dess rymd och öppenhet mot Johannisborgs framtida stadspark,
- uppbrutet mot öster och småskaligheten i förskolan,
- nedtonat, med en historisk förankring med den låga loungen/felleslokalen mot söder, samt
- mot väster, mer av en bostadsgata, med många entréer och portik in till gården.

Detta ger goda förutsättningar för att kvarteret bidrar till social hållbarhet i det offentliga rummet, och också med mötesplatser och gemenskap inom kvarteret. Till detta bidrar också gårdsmiljön, särskilt sydvästra hörnet ovan tvättlounge med orangeri i ett soligt läge.

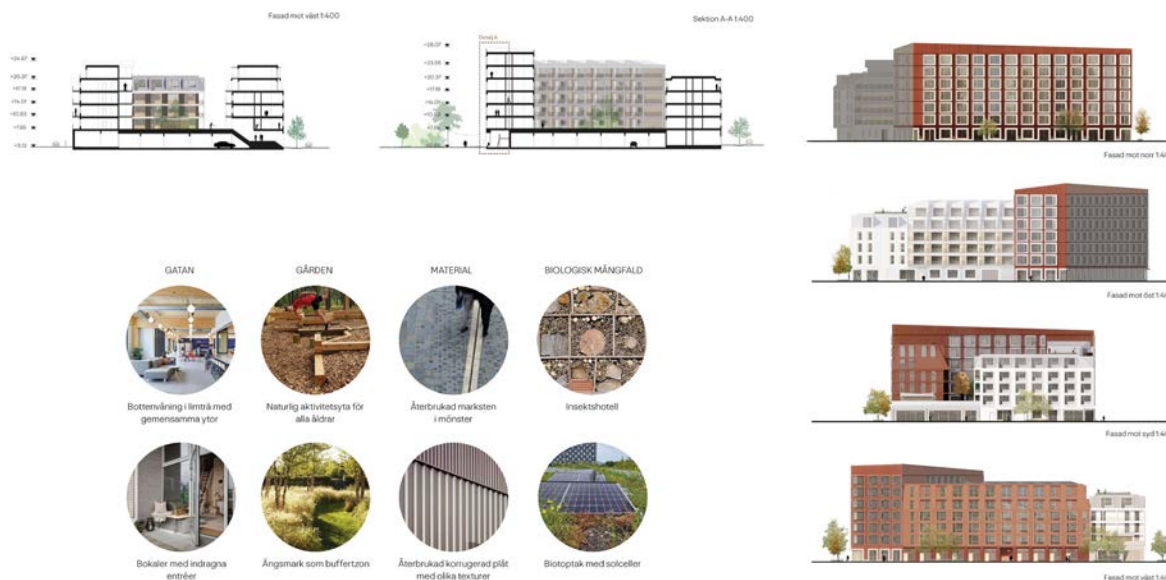
Genom att lyfta upp gården ovan bottenplan blir den intim, trots den höga exploateringsgraden – ett välbehövligt grepp som i kombination med det öppna sydvästra hörnet - ger gårdsmiljön och lägenheter goda solförhållanden. Bottenplanet i sig, med den tilltagna rumshöjden skapar flexibilitet över tid, till exempel att bilparkering ändras till en annan funktion. Det kanske inte sker, men parkeringsmiljön med sin rymd ger stora möjligheter. Även valet av trä som huvudsakligt material i pelarstommen.

Förslaget innehåller många smålägenheter, i kombination med välgenomtänkta gemensamma funktioner och ytor. Varje lägenhet i sig upplevs standardiserad (de stora fönstren ger karaktär), förutom bokalerna med dess kombination av lokal och bostad.

En värdefull semiprivat del vid bokaler och loftgång är den inskjutna eller vridna fasaden, som ger användbara platser. Bebyggelsen vänder sig till en målgrupp, ensamhushållet, vilket ger en speciell känsla av liv och rörelse i kombination med de generösa gemensamma lokalerna på bottenplan, särskilt felleslokalen. Många smålägenheter i bostadsrättsform tillför Inre hamnen ett nytt inslag. Upplåtelseformen är avgörande för bibehållen kvalitet i förslaget.

I utvecklingen av projektet finns det potential till, trots ovanstående, att de många trapphusen ger möjlighet att tillföra ett antal större lägenheter till gagn för förändrade behov över tid.

Projektet har sammantaget stora möjligheter att bidra till Inre hamnen med bra lägenheter med en twist, med ett flexibelt bottenplan som ständigt kan förändras.

Interiörplan används återbrukat tegel i fasaden. Materialet har en stark anknytning till hamnområdet och i vår gestaltning stannas tegelstenarna för att skapa en sammanhållen, ljus sockel med tydlig betajterning.

Våningarna ovanför bilda i ett mönster av återbrukat plåt i en mängd olika kulörer som svarar mot sammans brokighet men i stillig kraklar och på ett säkert sätt både släpater är innovation och lyriållgör den återbrukstänke som ämnerövar projektet. Fasaden bygger på ett enkelt system som ger ett starkt arkitektoniskt uttryck. Med hjälp av digital design- och tillverkningssteknik öppnades i utformningen, vilket minimerar spill och materialåtgång samtidigt som det låter oss på ett effektivt sätt styra helhetsuttrycket trots bitarnas olika beskaffenhet. Helheten blir en färgstark men sammanhållen gestalt.

Hemmahamn - andra plats

Förslagsställare:

Sveafastigheter AB,
White arkitekter,
E.ON Sverige AB,
Kungliga Tekniska Högskolan

Kvarterets utformning har en enkel och självklar skala med en repetitiv fönstersättning, nästintill enformig, men där den tänkta återvunna och redesignade plåtfasaden ger bebyggelsen dess särskiljande karaktär.

Sockelvåningen med återbrukat och slammat tegel ger ett lugn till fasaden.

Med goda lösningar är förslaget klimatavtryck lågt. Den cirkulära processen är i allmänhet pedagogiskt, trovärdigt beskriven och är också en stor del av arkitekturen. Möjligheten till återbruk av tung stomme sticker ut och skulle vara nästintill unikt.

Fasaden och idén av återvinning av plåt i form av klippta, formade delar ger en hantverksmässig känsla i både processen och tänkt resultat som är mycket tilltalande. Dock ur arkitektoniskt perspektiv överväger inte det den alltför avskalade, onyanserade volymhan-

teringen och fönstersättningen, särskilt mot platsen vid diagonalen. Det svarar heller inte på Inre hamnens gestaltningsprogram vad gäller indelning av kvarter.

I förslaget ingår en möjlighet till lokal för föreningslivet med fokus på dans. Hur detta säkerställs framgår inte.

Förslagets starka sociala värden bedöms vara i de lösningar som presenteras för olika gemensamma boenden, om det så är i den enskilda bostaden för olika familjekonstellationer eller delningsbostaden. Utemiljön är vackert komponerad och i sin enkelhet anspråkslös men ger också möjlighet till många intryck.

Växa tillsammans - tredje plats

Förslagsställare:

RE Equity Fond,
EGA Erik Guidice Arkitekter,
Kragh Berglund Landscape architecture and design,
Energy First Sverige AB

Ett klassiskt kvarter i staden med anpassade volymer som sinsemellan å ena sidan uttrycker en samhörighet, och å andra sidan subtilt avviker med fasadmateriäl, fönster, etcetera, som tillsammans förmedlar en tidlös stadsbyggnad.

Avseende klimatavtryck eller cirkulära processer visar förslaget att man klarar kriterierna genom vara bra på det mesta. Det högt uppställda målet att klara Miljöbyggnad Guld och ZeroNoll2 är förstås väldigt bra, men avspeglas inte i presenterad deklaration eller beskrivning av hur detta ska uppnås. Det övertygar inte.

Socialt innehåller kvarteret en, också i klassisk bemärkelse, normalfördelning av lägenhetsstorlekar, plus ett trygghetsboende. Det svarar för goda möjligheter till byte av boende i olika skeden av livet, inom samma kvarter. Negativt är dock att det är svårt att utläsa de enskilda bostädernas kvaliteter. För vissa redovisade bostadsstorlekar framstår det till och med som

om dessa inte är genomförbara (för lite möjlighet till fönster i förhållande till yta).

I markplan är bostädernas inskjutna entréer/terrasser intressant utformade med trappor orienterade mot gatan. Dock måste egentlig entré till bostaden utföras tillgänglig från gårdssidan. Det finns kommersiella lokaler, men i övrigt inga gemensamma funktioner förutom miljörum.

Förslaget uppvisar stora arkitektoniska värden i detaljering, riktigt lyxiga fasader mot gården och lokalgatorna, men nästan konstigt nog har den representativa sidan, mot diagonalen och Norra Promenaden, tappats.

Boost - fjärde plats

Förslagsställare:

Skanska Sverige AB,
Kamikaze Arkitekter,
Landscape Syd

En typisk bostadsbebyggelse med oftast mycket välplanerade bostäder som i dess uttryck upplevs som den stått på platsen länge. Tryggt och bastant med en sakral karaktär mot Norra Promenaden, och utan underliggande garage som ger mycket bra förutsättningar för en grön innergård.

Målvärdet för klimatavtryck klaras precis med en hederlig byggnadsteknik, stomme av betong och utfackningsväggar. Med hybridsolpaneler som producerar både el och värme ökar möjligheten mer egenproducerad energi.

Med generell strävan i alla delar av processen är det tänkt att återbruk och cirkularitet ska genomsyra förslaget. Det är i sig berömvärt, men mer som ett självskrivet resultat, än ett särskilt fokus eller att det avspeglas i kvarterets uttryck.

Det som skulle kunna få avsevärd påverkan på en beteendeförändring som i sin tur påverkar klimatavtryck,

är att inte erbjuda bilparkering direkt vid bostaden. Det är en styrka i förslaget, vilket i sin tur innebär att stora ytor allokeras för cykel. Det hade dock kunnat utvecklas än mer avseende cykling som koncept.

En annan styrka är lägenheternas planlösningar och redovisningen av dessa. Men å andra sidan, ett problem avseende planlösningar i förslaget är badrum med dörr som vetter direkt mot kök vilket inte är en bostadskvalitet utan snarare försvårar användandet av bostaden. Lösningen är en konsekvens av alltför effektiviserade ytor.

Urban Oasis - femte plats

Förslagsställare:

Eyrgruppen AB,
Vilborg Arkitekter,
ADWICE Landskap och teknik,
KAMTech

En spännande stapling av volymer som också speglar en blandning av bostadstypologier, som blir utgångspunkt i bebyggelsens uttryck med en vertikal uppdelning av till synes enskilda byggnadskroppar. Dock framträder den rationalitet som finns i upprepning av

fönstersättning och storlekar och återkommande fasadmateriell och kulör/materialitet, som lite tråkig.

Klimatavtrycket klaras och cirkulära processer eftersträvas, med utgångspunkt i. som beskrivs, en energieffektiv utformning av bebyggelsen.

En särskild aspekt som utvecklats i förslaget är stora flexibla bostäder. De redovisade nivåerna av flexibilitet är mycket välutvecklade, med möjligheter till extralägenhet, byte av rum och olika familjekonstellationer. Utemiljöerna tar också avstamp i en flexibilitet och ett omfångsrikt innehåll på gård och takterrasser. Det finns kvaliteter som kännetecknar ett villaboende.

I markplan finns både kommersiella och gemensamma lokaler, samtidigt inbjuder inte upplevelsen av kvarteret och gränssnittet mot gata till interaktion.

Juryn uppskattar förslaget många svar på viktiga frågor för ett innovativt klimatsmart byggande men ställer sig tveksam till utvecklingsbarheten av de delar där förslaget visar påtagliga svagheter. Juryn bedömer att konsekvenserna av bearbetningar skulle komma att förändra både gestaltning och stadsbyggnad på ett alltför omfattande sätt.

Tillsammans - sjätte plats

Förslagsställare:

ED-GRUPPEN AB,
ED Bygg AB,
Söderstaden i Östergötland AB,
ARQLY

Kvarteret består av tre tydligt fristående byggnader med väl avvägd volymhantering med ett överlag fint taklandskap som ett framträdande koncept. I det sammanhanget framstår då den enformiga och återuppreparande fasadutformningen som märklig mer än

ärlig till den konstruktiva uppbyggnaden. Man har inte dragit nytta av Prefab lösningen, istället blir gestaltningen en konsekvens av denna lösning.

Den stora fördelen i förslaget är den värmekapacitet som betongstommen innehar, men samtidigt framstår energisystemet som komplicerat.

Avseende cirkularitet och återbruk skulle den ramstruktur som beskrivs kunna vara en jättebra utgångspunkt. Varför återspeglas inte det i arkitekturen, att detta eftersträvas?

Bostäderna bygger på en fin princip med generella rum men flexibiliteten och förändringsbarheten över

tid är svår med stomsystemet som är låst till fasta mått och svårare att dela av.

Sociala aspekter och bostadskvaliteter att lyfta fram är de enkla, men färdiginredda lägenheterna, samt etagelägenheterna som tillför upplevelsevärde till markplan och kompletteras av en mer privat del på plan två. Tyvärr är presentationen av förslaget svag, det går inte att utläsa hur loftgångssystemet fungerar eller upplevs. Inte heller hur översta våningarna är utformade.

SAMHÄLLSBYGGNADSKONTORET

Samhällsbyggnadskontoret i Norrköpings kommun planerar för framtiden. En redan tilltalande kommun ska bli ännu mer attraktiv. Dels genom att utveckla befintliga miljöer. Dels genom att skapa nya stadsdelar som möter framtidens krav på livskvalitet och hållbarhet. Vi ansvarar också för kommunens lokaler, mark- och exploateringsfrågor samt geografisk information för samhällsplaneringen. Med respekt och fantasi skapar vi det nya Norrköping tillsammans med våra invånare.

Samhällsbyggnadskontoret
Adress: Trädgårdsgatan 21, 601 81 Norrköping
Tel: 011-15 00 00 Fax: 011-15 31 90
samhallsbyggnadskontoret@norrkoping.se
www.norrkoping.se

